

149. löggjafarþing 2018–2019.
Þingskjal x — x. mál.
Stjórnarfrumvarp.

Drög að frumvarpi til laga

um sviðslistir

Frá mennta- og menningarmálaráðherra.

I. KAFLI.

Markmið og yfirstjórn.

1. gr.

Markmið

Markmið laga þessara er að efla íslenskar sviðslistir á landinu öllu, kveða á um skipan og fyrirkomulag sviðslistamálefna og búa þeim hagstæð skilyrði. Með sviðslistum er átt við leiklist, listdans, óperuflutning, brúðuleik og skylda liststarfsemi sem heyrir ekki undir lög um aðrar listgreinar. Í sviðslistum skal jafnrétti kynjanna ávallt haft að leiðarljósi.

Ráðherra fer með yfirstjórn sviðslistamála samkvæmt lögum þessum.

II. KAFLI.

Þjóðleikhús.

2. gr.

Hlutverk

Þjóðleikhúsið er eign íslensku þjóðarinnar. Í því skal iðka leiklist og aðrar sviðslistir.

Þjóðleikhúsið skal í starfsemi sinni leitast við að glæða áhuga landsmanna á sviðslistum og stuðla að þróun þeirra og nýsköpun. Leikhúsið skal kosta kapps um að efla íslenska leikritun og vera til fyrirmyndar um listrænan flutning viðfangsefna á vandaðri íslensku.

3. gr.

Helstu verkefni

Aðalverkefni Þjóðleikhússins er flutningur íslenskra og erlendra leikverka, nýrra og gamalla, og að stuðla að frumsköpun í íslenskum sviðslistum. Verkefnaval skal vera fjölbreytt og tryggja skal að á dagskrá hvers leikárs séu frumflutt íslensk leikverk og verk sérstaklega ætluð börnum og ungu fólki. Einnig skal leikhúsið annast fræðslu- og kynningarstarf og standa að leikferðum.

4. gr.

Þjóðleikhússtjóri

Ráðherra skipar forstöðumann Þjóðleikhússins, þjóðleikhússtjóra, til fimm ára í senn að fenginni umsögn þjóðleikhússráðs. Þjóðleikhússtjóri skal hafa háskólamenntun í listum eða sambærilega menntun og staðgóða reynslu og þekkingu á sviðslistum og starfssviði leikhúss. Endurnýja má skipun þjóðleikhússtjóra einu sinni til næstu fimm ára.

Þjóðleikhússtjóri stjórnar starfsemi og rekstri Þjóðleikhússins og markar listræna stefnu þess. Hann ræður aðra starfsmenn leikhússins og er í fyrirsvari fyrir það.

5. gr.

Þjóðleikhúsráð

Ráðherra skipar fimm manna þjóðleikhúsráð. Sviðslistasamband Íslands tilnefnir tvo fulltrúa. Þeir skulu skipaðir án tilnefningar og er einn þeirra formaður þjóðleikhúsráðs. Varamenn skulu skipaðir með sama hætti. Þjóðleikhúsráð er skipað til fjögurra ára í senn. Ekki er heimilt að skipa sama aðalmann í þjóðleikhúsráð lengur en tvö samfelld starfstímabil.

Þjóðleikhúsráð fylgist með starfsemi Þjóðleikhússins. Þjóðleikhúsráð veitir þjóðleikhússtjóra umsögn um stefnu og áætlun um starfsemi Þjóðleikhússins í samræmi við önnur lög og fylgist með framkvæmd stefnu og áætlunar.

6. gr.

Samstarf

Þjóðleikhúsið skal kosta kapps um samstarf við stofnanir, félög og aðra sem sinna sviðslistum með það að markmiði að auka fjölbreytni og skapa listrænan ávinning.

Leikhúsið skal eftir föngum veita leikfélögum áhugamanna lið og gera sviðslistanemendum kleift að fylgjast með leikhústarfinu.

Leikhúsið skal einnig stuðla að listuppeldi og fræðslustarfi í samstarfi við menntastofnanir og gera nemendum og almenningi kleift að kynna sér starfsemi leikhússins eftir því sem við verður komið.

7. gr.

Önnur notkun hússins

Þegar bygging Þjóðleikhússins er ekki notuð til reglubundinnar starfsemi leikhússins samkvæmt lögum þessum má nota hana til annarrar menningarstarfsemi.

8. gr.

Fjárhagur og gjaldtaka

Kostnaður af rekstri Þjóðleikhússins og þjóðleikhúsráðs greiðist úr ríkissjóði.

Þjóðleikhúsið getur einnig haft tekjur af eigin starfsemi og er heimilt að taka aðgangseyri.

III. KAFLI.

Íslenski dansflokkurinn.

9. gr.

Hlutverk

Íslenski dansflokkurinn er eign íslensku þjóðarinnar. Íslenski dansflokkurinn skal í starfsemi sinni leitast við að glæða áhuga landsmanna á sviðslistum og stuðla að þróun þeirra og nýsköpun. Hlutverk Íslenska dansflokksins er að sýna listdans og vera að öðru leyti vettvangur fyrir eflingu og framþróun danslistar á Íslandi.

10. gr.

Helstu verkefni

Aðalverkefni Íslenska dansflokksins eru sýningar á íslenskum og erlendum dansverkum. Verkefnaval skal vera fjölbreytt og tryggja skal að á dagskrá hvers starfsárs séu íslensk dansverk. Einnig skal dansflokkurinn annast fræðslu- og kynningarstarf og standa að sýningarferðum.

11. gr.

Listdansstjóri

Ráðherra skipar forstöðumann Íslenska dansflokksins, listdansstjóra, til fimm ára í senn að fenginni umsögn listdansráðs. Listdansstjóri skal hafa háskólamenntun í listum eða sambærilega menntun og staðgóða reynslu og þekkingu á listdansi og starfssviði dansflokks. Endurnýja má skipun listdansstjóra einu sinni til næstu fimm ára.

Listdansstjóri stjórnar starfsemi og rekstri Íslenska dansflokksins og markar listræna stefnu hans. Hann ræður aðra starfsmenn flokksins og er í fyrirsvari fyrir hann.

12. gr.

Listdansráð

Ráðherra skipar þriggja manna listdansráð Íslenska dansflokksins. Sviðslistasamband Íslands tilnefnir einn fulltrúa. Tveir skulu skipaðir án tilnefningar og er annar þeirra formaður ráðsins. Varamenn skulu skipaðir með sama hætti. Ráðið er skipað til fjögurra ára í senn. Ekki er heimilt að skipa sama aðalmann í ráðið lengur en tvö samfelld starfstímabil.

Listdansráð fylgist með starfsemi dansflokksins og að hún sé í samræmi við lög og stjórnvaldsfyrirmæli. Ráðið veitir umsögn um gerð stefnu og áætlunar um starfsemi Íslenska dansflokksins í samræmi við önnur lög og fylgist með framkvæmd stefnu og áætlunar.

13. gr.

Samstarf

Íslenski dansflokkurinn skal kosta kapps um samstarf við stofnanir, félög og aðra sem sinna listdansi ef það verður til að auka fjölbreytni og skapa listrænan ávinning fyrir samstarfsaðila.

Dansflokkurinn skal stuðla að listuppeldi og fræðslustarfi í samstarfi við menntastofnanir og gera nemendum og almenningi kleift að kynna sér starfsemi dansflokksins eftir því sem við verður komið.

14. gr.

Fjárhagur og gjaldtaka

Kostnaður af rekstri Íslenska dansflokksins og listdansráðs greiðist úr ríkissjóði.

Íslenski dansflokkurinn getur einnig haft tekjur af eigin starfsemi og er heimilt að taka aðgangseyri.

IV. KAFLI.

Önnur sviðslistastarfsemi.

15. gr.

Sviðslistaráð

Ráðherra skipar þriggja manna sviðslistaráð til þriggja ára í senn. Bandalag íslenskra listamanna tilnefnir tvo fulltrúa. Ráðherra skipar einn fulltrúa án tilnefningar og skal hann vera formaður. Varamenn skulu skipaðir með sama hætti. Óheimilt er að skipa sama aðalmann í sviðslistaráð lengur en tvö samfelld starfstímabil.

16. gr.

Hlutverk

Hlutverk sviðslistaráðs er að vera vettvangur fyrir umfjöllun og stefnumörkun um málefni sviðslista. Ráðið er ráðherra og öðrum stjórnvöldum til ráðgjafar og samráðs. Hlutverk sitt rækir ráðið meðal annars með því að:

- a) veita umsögn um þau mál sem ráðherra vísar til þess,
- b) gera tillögu til ráðherra um stefnu og helstu áherslur í starfi sviðslistasjóðs til þriggja ára í senn,
- c) að gera tillögu til ráðherra um úthlutunarreglur,
- d) úthluta árlega styrkjum úr sviðslistasjóði,
- e) sinna öðrum verkefnum á sviði sviðslista samkvæmt nánari ákvörðun ráðherra.

17. gr.

Sviðslistasjóður

Hlutverk sviðslistasjóðs er að efla íslenskar sviðslistir og kosta önnur verkefni er falla undir hlutverk og starfsemi á sviði sviðslista.

Sjóðurinn skiptist í tvær deildir, deild atvinnuhópa og deild áhugahópa í sviðslistum.

Sviðslistaráð gerir tillögur til ráðherra um stefnu og helstu áherslur í starfi sjóðsins til þriggja ára.

Ráðherra setur sviðslistasjóði reglur um auglýsingar, meðferð umsókna og afgreiðslu þeirra. Við mat á umsóknum úr sviðslistasjóði er sviðslistaráði heimilt að leita umsagnar fagaðila.

Þóknun fulltrúa í sviðslistaráði og annar kostnaður af starfsemi ráðsins greiðist úr sviðslistasjóði.

Ákvarðanir sviðslistaráðs eru endanlegar á stjórnsýslustigi og sæta ekki kærur til ráðherra.

18. gr.

Kynningarmál

Ráðherra hefur heimild til að fela þar til bærum aðila að reka sérstaka skrifstofu til að kynna íslenskar sviðslistir hér á landi og erlendis og efla alþjóðlegt samstarf íslenskra sviðslistamanna og stofnana.

19. gr.

Óperustarfsemi

Stuðla skal að því að glæða áhuga landsmanna á óperum og skapa grundvöll fyrir óperuflutningi. Í því skyni er ráðherra heimilt að styðja sérstaklega við óperustarfsemi og gera fyrir hönd ríkissjóðs tímabundinn samning við lögaðila, félög eða stofnanir um fjárstuðning.

20. gr.

Reglugerðarheimild

Ráðherra er heimilt að setja reglugerð um framkvæmd II.-IV. kafla laganna.

21. gr.

Gildistaka

Lög þessi taka gildi frá 1. ágúst 2019. Frá sama tíma falla úr gildi leiklistarlög nr. 138/1998. Reglugerðir, reglur og önnur stjórnvaldsfyrirmæli sem sett voru með stoð í leiklistarlögum halda gildi sínu eftir gildistöku laga þessara að því leyti sem ákvæði þeirra eru samrýmanleg ákvæðum þessara laga.

Ákvæði til bráðabirgða.

Fram til 1. ágúst 2019 er ráðherra heimilt að undirbúa gildistöku laganna meðal annars með því að óska eftir tilnefningum í og skipa Þjóðleikhúsráð, sbr. 5. gr., listdansráð, sbr. 12. gr. og sviðslistaráð, sbr. 15. gr.

Greinargerð.

1. Inngangur.

Frumvarp þetta er samið í mennta- og menningarmálaráðuneyti. Frumvarpið er byggt á frumvarpi til laga um sviðslistir, sem lagt hefur verið fram í tvígang og er að mestu samhljóða því þrátt fyrir nokkrar breytingar. Brýn þörf er á að skýra þann lagaramma sem er í gildi um sviðslistir með heildarlögum, líkt og hefur verið gert um önnur listasvið.

Núgildandi leiklistarlög eru nr. 138/1998. Á þeim 20 árum sem liðin eru frá gildistöku leiklistarlaga hefur önnur löggjöf tekið töluverðum breytingum, má meðal annars nefna lög um opinber fjármál, nr. 123/2015, sem höfðu talsverða þýðingu við vinnslu þessa frumvarps. Með frumvarpinu er leitast við að gildandi lög um sviðslistir verði skýr, samræmd á milli listagreina og í samræmi við gildandi löggjöf.

2. Tilefni og nauðsyn lagasetningar.

Á þeim tæpu tveimur áratugum sem liðnir eru frá setningu leiklistarlaga, nr. 138/1998, hafa orðið ýmsar breytingar sem kalla á endurskoðun laganna. Má t.a.m. nefna að starfsumhverfi stofnana hefur breyst, ábyrgð stjórnenda aukist auk þess sem það er brýnt að ein heildarlög verði látin ná yfir sviðslistir í heild sinni.

Með frumvarpinu er leitast við að gera löggjöf á sviði sviðslista sambærilega þeim breytingum sem mennta- og menningarmálaráðuneyti hefur unnið að á sviði bókmennta, myndlistar og tónlistar. Á þeim sviðum hafa verið skipaðar stjórnir eða ráð fyrir viðkomandi listgrein sem eru ráðherra til ráðgjafar um málefni viðkomandi sviðs. Þá hafa einnig verið stofnaðir sjóðir til að efla viðkomandi listgrein með veitingu styrkja ásamt því að skapa grundvöll fyrir rekstur skrifstofu eða miðstöðvar sem þjónar viðkomandi sjóði og standi að kynningu á listgreininni hér á landi og erlendis. Reynslan hefur sýnt að þetta fyrirkomulag auðveldar stjórnsýslu, yfirsýn og samvinnu sjóðanna.

Með frumvarpinu er gert ráð fyrir að ákvæði um Íslenska dansflokkinn verði lögfest í fyrsta sinn. Fram til þess hefur hann einungis starfað á grundvelli reglna sem ráðherra hefur sett honum, fyrst nr. 878/1999 (brottfallnar) og nú nr. 14/2002 með áorðnum breytingum.

3. Meginefni frumvarpsins.

Frumvarpið skiptist í fjóra kafla.

Í fyrsta kafla frumvarpsins er kveðið á markmið frumvarpsins auk þess sem hugtakið sviðslistir er skilgreint.

Í öðrum kafla frumvarpsins eru ákvæði um Þjóðleikhúsið. Verði frumvarpið að lögum mun hlutverk Þjóðleikhússins vera að stærstum hluta óbreytt. Nokkrar breytingar verða þó frá gildandi leiklistarlögum. Í fyrsta lagi má nefna að samkvæmt 3. gr. frumvarpsins verður megináhersla í starfsemi leikhússins á íslensk og erlend leikverk. Samkvæmt gildandi lögum eru aðalverkefni Þjóðleikhússins flutningur íslenskra og erlendra sjónleikja auk þess sem leikhúsið skal standa að flutningi á óperum, söngleikjum og listdassýningum. Í öðru lagi eru gerðar breytingar á ákvæðum er lúta að skipun þjóðleikhússtjóra. Ríkari kröfur eru gerðar til menntunar auk þess sem mælt er fyrir um skipunartíma og mögulega endurskipun að

fyrirmynd ákvæðis um safnstjóra Listasafns Íslands í myndlistarlögum, nr. 64/2012. Í þriðja lagi er ákvæði um þjóðleikhúsráð breytt en lagt er til að Sviðslistasamband Íslands, sem eru heildarsamtök sviðslista á Íslandi, tilnefni tvo fulltrúa í þjóðleikhúsráð en í núgildandi lögum tilnefna Félag íslenskra leikara og Félag leikstjóra á Íslandi hvorn sinn fulltrúa í ráðið. Hlutverk ráðsins er lagað að þeim lagaramma sem gildir um störf forstöðumanna og lögð áhersla á ráðgjafarhlutverk ráðsins. Því er fellt á brott ákvæði um að því sé ætlað að samþykkja starfs- og rekstraráætlanir. Í fjórða lagi er lagt til að 8. gr. gildandi laga verði felld niður þar sem stjórnun starfseminnar og skipulag, það er innra starfsskipulag er á valdi þjóðleikhússtjóra samkvæmt erindisbréfi og ákvæðum laga um opinber fjármál. Í fimmta lagi er felld á brott 13. gr. núgildandi leiklistarlaga. Í sjötta og síðasta lagi eru gerðar breytingar á 12. gr. núgildandi laga til samræmis við sambærileg ákvæði laga um aðrar listgreinar.

Í þriðja kafla er fjallað um Íslenska dansflokkinn sem hefur starfað samkvæmt sérstökum reglum um starfsemi hans. Uppbygging kaflans er hliðstæð kaflanum um Þjóðleikhúsið. Gert er ráð fyrir þriggja manna ráði eins og hefur verið hingað til og að Sviðslistasamband Íslands tilnefni fulltrúa með sömu rökum og varða þjóðleikhúsráð.

Lagt er til að þriðja og fjórða kafla núgildandi laga verði slegið saman í einn kafla sem verður fjórði kafla. Í kaflanum er fjallað um aðra sviðslistastarfsemi en þá sem fellur undir ríkisaðila, þ.e. Þjóðleikhúsið og Íslenska dansflokkinn. Í þessum kafla eru einnig ákvæði um sviðslistaráð og sviðslistasjóð. Talsverðar breytingar eru frá ákvæðum núgildandi laga hvað þennan kafla varðar enda hafa tekið gildi lög um opinber fjármál, nr. 123/2015, en í þeim lögum má finna stoð fyrir samningagerð sem og fjárheimild ríkisins til stuðnings annarrar sviðslistastarfsemi en ríkisaðila. Verði frumvarp þetta að lögum mun sviðslistaráð úthluta úr sviðslistasjóði. Lagt er til að sviðslistasjóður skiptist í tvær deildir, deild atvinnuhópa og deild áhugahópa í sviðslistum. Hlutverk sviðslistasjóðs verður samkvæmt frumvarpinu að veita fjárhagslegan stuðning til verkefna á sviði sviðslista til að efla hana og koma henni á framfæri hér á landi og erlendis. Þá er í kaflanum kveðið á um sviðslistaráð, sem mun taka við af leiklistarráði, og heimild ráðherra til að fela þriðja aðila að annast kynningarmál á íslenskum sviðslistum hér á landi og erlendis og efla alþjóðlegt samstarf íslenskra sviðslistamanna og stofnana.

Við samningu frumvarpsins er tekið mið af sáttmála ríkisstjórnarinnar en í honum kemur fram að landsmenn eiga að hafa jafnan aðgang að þjónustu og atvinnutækifærum. Aðgengi að menningu er mikilvægur þáttur þess og það skiptir máli að allir landsmenn geti notið lista og menningar og tekið þátt í slíku starfi.

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

Frumvarp þetta hefur ekki gefið tilefni til sérstaks mats á samræmi þess við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

5. Samráð.

Við fyrstu gerð frumvarpsins var haft samráð við helstu hagsmunaaðila auk þess sem drög að frumvarpinu voru höfð til almennrar kynningar á vef ráðuneytisins haustið 2011 þar sem kostur gafst á að senda inn athugasemdir eða ábendingar um efni þess. Þá hefur verið haft samráð við ýmsa hagsmunaaðila við fyrri vinnslu frumvarpsins í ráðuneytinu síðan þá og tekið tillit til athugasemda margra þeirra.

Í samræmi við 1. gr. samþykktar ríkisstjórnarinnar, dags. 10. mars 2017, þá hafa áform um lagasetningu og frummat á áhrifum verið kynnt á fundi ráðuneytisstjóra allra ráðuneyta og bærust engar athugasemdir. Þann 27. september 2018 voru áform og frummat á áhrifum kynnt

á Samráðsgátt stjórnarráðsins, sbr. 3. gr. áðurnefndrar samþykktar, og gafst almenningi þá kostur á að gera athugasemdir við þau skjöl. Alls bárust sex umsagnir og hefur verið tekin afstaða til þeirra við vinnslu frumvarpsins. Hluti þeirra umsagna leiddu til breytinga á því frumvarpi sem hér liggur fyrir.

6. Mat á áhrifum.

Mat á áhrifum var kynnt á samráðsgátt 27. september sl. og vísast þangað.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í 1. mgr. kemur fram að markmið frumvarpsins sé að marka heildarramma fyrir málefna sviðslista, efla hana og búa henni sem best skilyrði. Ákvæði frumvarpsins taka til allrar sviðslistastarfsemi sem ríkið stendur fyrir eða styrkir um land allt.

Í þessari grein eru sameinuð ákvæði 1. og 2. gr. núgildandi leiklistarlaga. Þá er tilgreint að ráðherra fari með yfirstjórn sviðslistamála í stað leiklistarmála í eldri lögum. Hugtakið vísar til breiðara sviðs þannig að allar sviðslistir: leiklist, listdans, óperuflutningur, brúðuleikur og skyld listastarfsemi, sem ekki heyrir undir lög um aðrar listgreinar falla hér undir.

Þau nýmæli eru í frumvarpi þessu frá því frumvarpið var áður lagt fram að nú er kveðið á um að jafnrétti kynjanna skuli ávallt haft að leiðarljósi í sviðslistum.

Um 2. gr.

Í þessari grein eru felld saman ákvæði 3. gr. og 4. gr. gildandi leiklistarlaga en efnislega eru þau að mestu óbreytt. Í greininni er hlutverk Þjóðleikhússins skilgreint.

Um 3. gr.

Í þessari grein eru helstu verkefni Þjóðleikhússins skilgreind. Meginverkefnið er að sýna íslensk og erlend leikverk, ný sem gömul og stuðla að frumsköpun í íslenskum sviðslistum. Þjóðleikhúsið hefur sem þjóðarleikhús ríkar skyldur við að kynna fjölbreytni í leikbókmenntum, íslenskum sem erlendum, nýjum sem gömlum. Miðla þarf menningararfinum og skapa grundvöll fyrir frumsköpun til að styrkja íslenska leikritun. Lögð er áhersla á að verkefnaþing sé fjölbreytt þannig að starfsemi leikhússins höfði til breiðs hóps áhorfenda. Sérstök áhersla er lögð á fræðslustarf og verk sem höfða til barna og unglunga þar sem mikilvægt er að Þjóðleikhúsið sinni vel leiklistaruppeldi. Þá er áréttað að lögð sé rækt við íslenska leikritun og gerð sú krafa að íslensk leikverk séu á dagskrá leikhússins á hverju leikári. Hér er átt við bæði frumsamin leikverk og leikgerðir byggðar á skáldsögum. Í reglugerð og við skipulagningu á starfsemi leikhússins verður nánar útfært hvernig staðið verður að þessu. Einnig er í greininni lögð sú skylda á Þjóðleikhúsið að það standi fyrir leikferðum innanlands, og til annarra landa ef aðstæður og fjárhagur leyfir. Þjóðleikhúsið er leikhús allra landsmanna og gegnir því ríkum skyldum við alla þjóðina.

Um 4. gr.

Greinin kveður á um að ráðherra skipi þjóðleikhússtjóra líkt og í gildandi lögum. Með frumvarpinu er lagt til að haldið verði í þá reglu að eingöngu sé heimilt að endurnýja skipun þjóðleikhússtjóra einu sinni en það hefur verið ósk listageirans að forstöðumenn listastofnana sitji að öllu jöfnu ekki lengur en tvö skipunartímabil. Sú tilhögun er jafnframt í samræmi við framkvæmd mennta- og menningarmálaráðuneytis um að forstöðumenn listastofnana gegni

að öðru jöfnu ekki starfi lengur en að hámarki tvö starfstímabil þar sem æskilegt sé að stuðla að framþróun listgreinanna. Lagt er til að ráðningartími Þjóðleikhússtjóra verði fimm ár í senn eins og forstöðumanna annarra ríkisstofnanna. Í stað þess verði veitt heimild til að endurnýja skipunina í samræmi við starfsmannalög sem kveða á um skipun í fimm ár í senn en að ákveða beri sex mánuðum áður en ráðningartími rennur út hvort auglýsa eigi stöðuna. Vakin er athygli á að heimild þessi felur ekki í sér fortakslausan rétt Þjóðleikhússtjóra til áframhaldandi skipun og getur komið til þess, þrátt fyrir heimildina að ráðherra ákveði að auglýsa embættið að fimm ára skipunartíma liðnum.

Með frumvarpinu er lagt til að fallið verði frá reglu gildandi laga um að skipun Þjóðleikhússtjóra sé bundin því skilyrði að umsögn Þjóðleikhúsráðs liggi fyrir og að aðeins megi endurskipa Þjóðleikhússtjóra ef ráðið mælir með því. Í stað þess skal ráðherra leita ráðgefandi umsagnar ráðsins.

Eins og í gildandi lögum er gert ráð fyrir að Þjóðleikhússtjóri ráði aðra starfsmenn leikhússins í samræmi við ákvæði laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins. Um starf Þjóðleikhússtjóra fer að öðru leyti að lögum um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins og laga um opinber fjármál.

Um 5. gr.

Við setningu leiklistarlaga nr. 138/1998 varð sú breyting á skipun Þjóðleikhúsráðs að ráðið var ekki lengur skipað eftir hverjar alþingiskosningar þar sem fjórir af fimm ráðsfulltrúum voru tilnefndir af fjórum stærstu þingflokkunum en sá fimmti skipaður samkvæmt tilnefningu Félags íslenskra leikara. Sú tilhögun hafði verið frá því að Þjóðleikhúsið tók til starfa árið 1950. Þess í stað tilnefndi Félag íslenskra leikara einn fulltrúa, Félag leikstjóra á Íslandi einn fulltrúa en þrír fulltrúar voru skipaðir án tilnefningar, tveir fulltrúar stjórnarmeirihluta og einn frá stjórnarandstöðu. Þó að skipunartími ráðsins væri fjögur ár takmarkaðist starfstími þeirra fulltrúa sem skipaðir voru án tilnefningar við embættistíma ráðherrans sem skipaði þá, ef hann sæti skemur en fjögur ár. Tilhögun þessi er felld út þar sem af því stafaði óþarfa óhagræði. Jafnframt hefur reyndin verið sú að fulltrúarnir sátu áfram þótt ráðherraskipti hafi orðið.

Frumvarp þetta gerir ráð fyrir fimm manna Þjóðleikhúsráði eins og verið hefur. Lagt er til að Sviðslistasamband Íslands, sem eru heildarsamtök þeirra sem starfa á vettvangi sviðslista, tilnefni tvo fulltrúa. Ráðherra skipar þrjá fulltrúa án tilnefningar.

Hlutverk ráðsins er lagað að þeim lagaramma sem gildir um störf forstöðumanna, nánar tiltekið er hér átt við ákvæði laga um réttindi og skyldur ríkisstarfsmanna um stöðu og ábyrgð forstöðumanna og ákvæði laga um opinber fjármál. Þá var höfð til hliðsjónar umsögn fjármála- og efnahagsráðuneytis við eldri útgáfu frumvarpsins, þar sem sagði nánar tiltekið að „[f]jármálaráðuneytið fær [...] ekki séð að þörf sé fyrir að sérstakt ráð hafi fjárhagsáætlanir til umsagnar við þessa stofnun fremur en aðrar og telur að það geti hamlað fjárhagslegri ábyrgð forstöðumanns á starfseminni þótt tilefni gæti þótt vera fyrir umfjöllun slíks ráðs um faglega eða listræna stefnumörkun.“ Undir þessa athugasemd tók Ríkisendurskoðun og hvatti mennta- og menningarmálaráðuneyti til að hafa hana í huga við endurskoðun frumvarpsins.

Ráðinu er fengið það hlutverk að fylgjast með starfsemi Þjóðleikhússins og að hún sé í samræmi við lög og stjórnvaldsfyrirmæli, og tilkynni til ráðherra komi í ljós rökstuddur grunur um að svo sé ekki. Þá er ráðinu jafnframt fengið það hlutverk að veita umsögn um stefnu Þjóðleikhússins til næstu þriggja ára og áætlun um starfsemi Þjóðleikhússins fyrir komandi fjárlagaár samkvæmt lögum um opinber fjármál sem og að fylgjast með framkvæmd hennar.

Þjóðleikhúsráði er falið að fylgjast með starfsemi Þjóðleikhússins og framkvæmd stefnu og áætlunar. Ráðinu er þannig falið að veita rekstri og starfsemi þess aðhald og fylgjast með

henni af hálfu ráðherra. Gert er ráð fyrir að ráðið upplýsi ráðherra um misbresti komi þeir upp í starfseminni.

Um 6. gr.

Greinin er að hluta til óbreytt frá 10. gr. gildandi laga. Hingað til hefur leikhúsið átt farsælt samstarf við ýmsa aðila og hefur samstarf við ýmsa atvinnuleikhópa aukist á síðustu árum. Mikilvægt er að samstarf skapi listrænan ávinning fyrir leikhúsið og auki fjölbreytni jafnframt því sem það styðji við listrænt starf atvinnuleikhópa sem og leikfélög áhugamanna. Þá er bætt við ákvæði um að leikhúsið skuli stuðla að listuppeldi og fræðslustarfi í samstarfi við menntastofnanir og að það skuli gera nemendum og almenningi kleift að kynna sér starfsemi leikhússins eftir því sem við verður komið. Hér er verið að festa í sessi mikilvægt starf sem leikhúsið hefur í ríkari mæli reynt að sinna.

Um 7.

7. gr. stendur óbreytt frá 11. gr. núgildandi leiklistarlaga.

Um 8. gr.

Með ákvæðinu er lagt til að kostnaður og þóknun vegna Þjóðleikhússins og Þjóðleikhúsráðs skuli greiddast úr ríkissjóði. Þá er Þjóðleikhúsinu veitt heimild til gjaldtöku vegna starfsemi sinnar, þar á meðal til að innheimta aðgangseyri af gestum.

Um 9. gr.

Bætt er við nýjum kafla um Íslenska dansflokkinn. Íslenski dansflokkurinn hefur starfað á grundvelli reglna nr. 878/1999 og síðar reglum nr. 14/2002 ásamt áorðnum breytingum. Reglur þessar eru settar með stoð í 1. mgr. 14. gr. leiklistarlaga nr. 138/1998 og samkvæmt heimild í 19. gr. sömu laga. Til að skjóta styrkari stoðum undir starfsemi Íslenska dansflokksins er lagt til að staða Íslenska dansflokksins verði skilgreind í lögum enda er hann orðinn fullgild ríkisstofnun.

Í greininni er hlutverk Íslenska dansflokksins skilgreint á sama hátt og verið hefur í reglum flokksins. Auk þess að sýna listdans ber flokknum að stuðla að nýsköpun í innlendi listdanssmíði og þróun danslistar á Íslandi. Flokkurinn hefur hingað til verið öflugur vettvangur þessa m.a. með því að ráða til sín danshöfunda, íslenska og erlenda, standa fyrir listdanssmíðju og ýmsum þróunarverkefnum.

Um 10. gr.

Aðalverkefni Íslenska dansflokksins eru sýningar á íslenskum og erlendum dansverkum sem þegar eru til eða eru samin sérstaklega fyrir flokkinn. Dansflokkurinn skal leggja áherslu á fjölbreytni í verkefnavali sínu til að ná til breiðs hóps áhorfenda. Lögð er áhersla á að Íslenski dansflokkurinn hlúi að og styðji við gerð íslenskra dansverka en einnig ber honum að kynna erlend dansverk. Þá er lögð áhersla á að dansflokkurinn sinni fræðslu- og kynningarstarfi eins og hingað til og standi fyrir sýningarferðum innanlands. Flokknum er heimilt að standa fyrir sýningarferðum til annarra landa eftir því sem aðstæður og fjárhagur leyfa. Á undanförunum árum hefur dansflokkurinn farið í margar sýningarferðir erlendis og hefur oft hlotist af því fjárhagslegur ávinningur fyrir utan mikilvægan listrænan ávinning. Mikilvægt er að dansflokkurinn geti áfram farið í slíkar sýningarferðir en það er þó háð fjárhagslegum forsendum hverju sinni.

Um 11. gr.

Ákvæði þessarar greinar er hliðstæð ákvæðum um starf þjóðleikhússtjóra og ráðningarmál starfsmanna, sbr. það sem segir um 4. gr. hér að framan. Þær breytingar sem gerðar hafa verið á greininni frá því að frumvarpið var áður lagt fram eru af sama toga og þær breytingar sem gerðar hafa verið á 4. gr. Um skýringar við ákvæðið vísast til þeirra skýringa sem eru að finna um 4. gr. hér að framan.

Um 12. gr.

Ákvæði þessarar greinar um hlutverk listdansráðs Íslenska dansflokksins er hliðstætt ákvæðum um þjóðleikhúsráð, fyrir utan að ráðið er skipað þremur mönnum í stað fimm. Þær breytingar sem gerðar hafa verið á greininni frá því að frumvarpið var áður lagt fram eru af sama toga og þær breytingar sem gerðar hafa verið á 5. gr. Um skýringar við ákvæðið vísast til þess sem segir um 5. gr. að framan.

Um 13. gr.

Íslenski dansflokkurinn hefur átt í góðu samstarfi við ýmsa aðila, innanlands sem utan, og er eðlilegt að hann haldi því áfram og styrki. Hann hefur lagt rækt við að kynna nemendum listdans og starfsemi dansflokksins.

Um 14. gr.

Með ákvæðinu er lagt til að kostnaður og þóknun vegna Íslenska dansflokksins og listdansráðs greiðist úr ríkissjóði. Þá er Íslenska dansflokknun veitt heimild til gjaldtöku vegna starfsemi sinnar, þar á meðal til að innheimta aðgangseyri af gestum.

Um 15. gr.

Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að sviðslistaráð taki við af leiklistarráði. Bandalag íslenskra listamanna tilnefni tvo fulltrúa í ráðið. Ráðherra skipi einn fulltrúa án tilnefningar og verði hann jafnframt formaður en varaformaður verði skipaður úr hópi aðalfulltrúa. Varamenn verði skipaðir með sama hætti. Ráðið verði hliðstætt myndlistarráði og tónlistarráði, og verði ráðherra til ráðgjafar og annist úthlutun úr sviðslistasjóði. Skipunartími er lengdur um eitt ár frá gildandi lögum en það er í samræmi við ákvæði í lögum um aðra sjóði á listasviðinu. Til að skapa eðlilega endurnýjun ætti sami einstaklingur ekki að sitja lengur en tvö skipunartímabil í ráðinu, þ.e. alls sex ár.

Við mat á umsóknum er sviðslistaráði heimilt að leita umsagnar fagaðila en vísast í því samhengi til 4. mgr. 17. gr. frumvarpsins. Slíkt er í samræmi við önnur lög á sviði listgreina.

Um 16. gr.

Í greininni er hlutverk sviðslistaráðs skilgreint. Ráðinu er ætlað að vera ráðherra og öðrum stjórnvöldum til ráðgjafar um málefni sviðslista. Ráðinu er ætlað að gera tillögur um hvernig æskilegast er að haga stuðningi ríkisins við sviðslistir til að þær eflist og dafni sem best. Í fyrsta lagi skal ráðið veita umsögn um þau mál sem ráðherra vísar til þess. Í öðru lagi mun ráðið gera tillögur til ráðherra um stefnu og helstu áherslur í starfi sviðslistasjóðs til þriggja ára í senn. Í þriðja lagi kemur ráðið til með að gera tillögu til ráðherra varðandi úthlutunarreglur og að úthluta styrkjum árlega úr sjóðnum. Í fjórða og síðasta lagi mun sviðslistaráð veita ráðuneytinu faglega aðstoð og stuðning.

Frá fyrri útgáfum frumvarpsins hefur hlutverki sviðslistaráðs verið breytt með þeim hætti að ráðinu er ekki ætlað að annast kynningarmál enda sætti það fyrirkomulag talsverðri

gagnrýni. Af þessu leiðir að sá kostnaður sem hlýst af kynningarmálum mun ekki dragast af þeirri fjárhæð sem er ráðstafað til sviðslistarsjóðs.

Um 17. gr.

Í þessari grein er gert ráð fyrir stofnun sviðslistasjóðs en hlutverk hans meðal annars er að efla sviðslistir með fjárhagslegum stuðningi og kosta önnur verkefni á sviði sviðslista á landinu öllu.

Hlutverk sjóðsins er skilgreint með víðum hætti en gert ráð fyrir að sviðslistaráð geri tillögur til ráðherra um áherslur og stefnu í starfi sjóðsins, og ákveði hvernig fjármunum hans verði varið til styrkja á grundvelli umsókna, verkefna eða áhersluatriða sviðslistaráðs og umsýslukostnaðar.

Lagt er til að skipta hlutverki sviðslistasjóðs í tvær deildir, deild atvinnuhópa og deild áhugastarfsemi og mynda þannig einn öflugan sjóð sem styrkir einstök verkefni eða starfsemi atvinnuhópa sem og áhugastarfsemi á sviði sviðslista í landinu öllu. Heildarframlag úr sjóðnum til áhugastarfsemi skal að lágmarki vera 18% og er þá miðað við þá fjárhæð sem er ráðstafað er annars vegar til stuðnings við starfsemi áhugaleikhópa um land allt og hins vegar með rekstrarsamningi milli mennta- og menningarmálaráðuneytis og Félags íslenskra leikfélaga.

Sjóðnum er ætlað að sjá um styrkveitingar á vegum ráðuneytisins til sviðslistastarfsemi. Ráðherra er ætlað að setja sviðslistasjóði starfsreglur. Í þeim skal m.a. gert ráð fyrir að hægt sé að leita eftir umsögnum fagaðila um einstök mál.

Með vísan til nýlegra laga um opinber fjármál, nr. 123/2015, er ekki talin þörf á ákvæði á borð við 14. og 16. gr. núgildandi laga, enda skal ríkisstjórnin leggja fram fjármálastefnu fyrir Alþingi um markmið í opinberum fjármálum til eigi skemmri tíma en fimm ára í senn, sbr. 4. gr. laganna.

Um 18. gr.

Um langt skeið hafa hagsmunaaðilar innan sviðslista hvatt til þess að komið yrði á fót kynningarmiðstöð sviðslista. Um yrði að ræða hliðstæða starfsemi og Miðstöð íslenskra bókmennta, Kvikmyndamiðstöð Íslands, Kynningarmiðstöð íslenskrar myndlistar, Hönnunarmiðstöð Íslands og Útflutningsskrifstofa íslenskrar tónlistar sinna á þeirra sviðum til að koma viðkomandi listamönnum og listsköpun þeirra á framfæri. Í greininni hefur ráðherra heimild til að fela þar til bærum aðila að reka sérstaka skrifstofu til að kynna íslenskar sviðslistir hér á landi og erlendis og efla alþjóðlegt samstarf íslenskra sviðslistamanna og stofnana. Vert er að taka fram að um heimildarákvæði er að ræða. Ekki er reiknað með að ákvæðið komi að fullu til framkvæmda fyrr en fjármagn hefur verið tryggt á næstu tveimur til þremur árum.

Um 19. gr.

Fyrir daga Íslensku óperunnar setti Þjóðleikhúsið oft upp óperusýningar. Íslenska óperan hefur hins vegar verið starfrækt um langt árabíl og hefur hún staðið fyrir óperusýningum. Frá stofnun Íslensku óperunnar hafa óperusýningar nær eingöngu verið á vegum hennar. Lengi framan af styrktu ríki og Reykjavíkurborg Íslensku óperuna, en síðastliðna áratugi hefur fjárstuðningur eingöngu komið frá ríkinu á grundvelli tímabundins samnings. Þar sem ekki er gert ráð fyrir í þessu frumvarpi að Þjóðleikhúsinu sé beint ætlað að sinna óperustarfsemi eins og í gildandi lögum, er gerð tillaga um að setja inn sérstakt ákvæði um óperustarfsemi m.a. til

að skapa grundvöll fyrir óperuflutning á vegum lögaðila, félaga eða stofnana. Hér er einkum verið að skapa grundvöll fyrir óperuflutning almennt.

Um 20. og 21. gr.

Mælt er fyrir um að reglugerðir, reglur og önnur stjórnvaldsfyrirmæli sem sett voru með stoð í leiklistarlögum, haldi gildi sínu áfram verði frumvarp þetta að lögum að því leyti sem þær eru samrýmanlegar ákvæðum þessa frumvarps.

Um ákvæði til bráðabirgða.

Æskilegt er að ráðuneytið geti undirbúið gildistöku laganna með því að leita eftir tilnefningum í Þjóðleikhúsráð, listdansráð og sviðslistaráð þannig að viðkomandi geti tekið til starfa sem fyrst eftir gildistöku laganna.